

Smluvní svoboda, či klacek?

7.1.2024 - Alena Mastantuono | Hospodářská komora ČR

Firmy dnes v ekonomických problémech odsouvají platby faktur, a ohrožují tak jiné druhotnou platební neschopností a bankrotem. Evropská komise to chce změnit, ale její rigidní návrh úplně opomíjí realitu trhu.

Každá hospodářská krize se otiskne do finančního řízení firem a ta současná není výjimkou. Od roku 2021 roste počet případů, kdy podnikatelé v obchodních transakcích požadují delší lhůtu splatnosti faktur za dodané zboží či poskytnutou službu. Vyplývá to ze zprávy o evropských platbách za rok 2023 od společnosti Intrum.

Průměrná lhůta splatnosti faktur činí v obchodních transakcích 41 dní, přičemž faktury jsou ve skutečnosti zaplacený v délce 56 dní, tedy o 3 dny déle než v roce 2021. Přitom nejhorším neplatíčem je v Evropě stát – veřejné organizace obvykle platí ve lhůtě 69 dní.

Evropská komise se teď v září rozhodla pravidla razantně zpřísnit. Spočítala, že placení faktur včas by ušetřilo evropským firmám ročně výdaje za 8,74 miliardy eur. Proto navrhla zkrátit maximální lhůty splatnosti mezi podnikateli i ve vztahu mezi podnikateli a státem na 30 dní a zajistit, že podniky i stát budou dlužné částky v tomto termínu opravdu platit. Dnes je maximální lhůta mezi podnikateli 60 dnů, přičemž se mohou dohodnout na delší době splatnosti. Mezi podnikatelem a státem činí tato lhůta maximálně 30 dnů, jen ve výjimečných případech 60.

Opožděné platby mají dopad na platební neschopnost podniků. Komplikují jejich finanční řízení a ztěžují přístup k vnějšímu financování. Splácení po lhůtě splatnosti stojí často za druhotnou platební neschopností a je příčinou jednoho ze čtyř bankrotů. Z letního průzkumu Hospodářské komory ČR vychází, že každá šestá tuzemská firma (16 %) se kvůli neuhrazeným fakturám dostává do finančních potíží.

30 dnů a dost!

Evropská komise chce potírat pozdní splácení dluhů a pomoci drobným podnikatelům, kteří jsou ve smluvním vztahu s velkou firmou nebo státem v nevýhodném postavení. Mají menší manévrovací prostor pro ovlivňování lhůty splatnosti a pro vymáhání dlužné částky. Proto Komise navrhla stejnou maximální platební lhůtu pro všechny obchodní transakce. To na první pohled vypadá lákavě, ale jak se říká, ďábel je skryt v detailu.

Pokud Evropský parlament a Rada nová pravidla schválí, budou je muset dodržovat i malé a střední firmy. Tedy budou muset splácet faktury do 30 dnů bez možnosti vyžádat si lhůty delší. Je třeba si uvědomit, že delší platební lhůty a opožděné platby mnohdy pomáhají podnikatelům s dočasným financováním. Odložená platba v obchodních transakcích je důležitou formou přístupu drobných podniků k financím bez úroku, ke kterým by se jinou, například bankovní, cestou nedostaly. Podnikateli odložená platba umožňuje nejprve zaplatit státu daně, zaměstnancům platy a až následně faktury obchodním partnerům. S novým návrhem Komise by podnikatelé přišli o flexibilitu, kterou jim dnešní pravidla dávají.

Nově by se měl zavést automatický úrok z prodlení a paušální částka 50 eur, aniž by bylo třeba upomínky ze strany věřitele. Odstranila by se také možnost, aby se věřitel vzdal svého práva na úrok z prodlení. Návrh mění i podmínky pro platby subdodavatelům u veřejných zakázek: dodavatelé musí doložit zadavateli, že včas zaplatili dluhy svým přímým subdodavatelům, a to nejpozději ve chvíli, kdy

sami budou žádat platbu. Platba od veřejného zadavatele je přitom často potřebná právě pro zaplacení přímých subdodavatelů a nové nařízení tak může paradoxně přispívat ke druhotné platební neschopnosti. Firmy, které nemají dostatečné kapitálové rezervy, což se týká hlavně těch malých a středních, se tak nebudou moci ucházet o veřejné zakázky, neboť nebudou schopné nést náklady realizace.

Nová pravidla by přinesla zásadní změnu, která by ovlivnila obchodní modely, zvýšila ceny zboží a pravděpodobně vytlačila některé smluvní vztahy mimo evropský trh. V oblasti malo- a velkoobchodu by výsledkem byl přesun velkého objemu hotovosti směrem k dodavatelům, což by vedlo ke zvýšení ceny zákazníkům a navýšení dovozů od čínských dodavatelů. Ti jsou totiž ochotni kývnout na devadesátidenní platební lhůtu.

Podobně tomu je například u sezonního zboží. Maloobchodníci s oděvem kupují sezonní oblečení dlouho dopředu a platí dodavatele po určité období tak, jak své zásoby prodávají. To platí i pro další artikly, jako je vánoční zboží, elektronika či hračky. Malý místní obchodník bude muset financovat velkého nadnárodního dodavatele. Na drobné podnikatele tak návrh dopadne tvrdě, byť záměrem Komise bylo jim naopak pomoci.

Proč se návrh nezaměřuje raději na palčivé oblasti? Tou první je nefunkčnost, zdlouhavost a nákladnost soudních řízení v některých zemích EU. To odrazuje věřitele od vymáhání dlužné částky soudní cestou. Přitom vymáhání současných pravidel je zásadní.

Druhou palčivou oblastí je stát neplatič. Navzdory tomu, že je kultura plateb napříč EU rozdílná, stát vychází v řadě zemí jako nejhorší plátce. Proč chce Komise omezit smluvní svobodu mezi podnikateli, když větším neplatičem je stát? Nepopletla si cíl? Pokud by šel veřejný sektor příkladem, ekonomika by jej určitě následovala.

Pojďme se nejprve zaměřit na lepší vymáhání aktuálních pravidel v praxi a zlepšení platební morálky veřejných orgánů. A až pak případně uvažovat o omezování smluvní svobody a tvrdé regulační změně, jejíž dopad na drobné podnikatele úplně neznáme.

Proč chce Komise omezit smluvní svobodu mezi podnikateli, když větším neplatičem je stát?

<https://www.komora.cz/smluvni-svoboda-ci-klacek>